

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مطالعات تربیتی و روانشناسی
دانشگاه فردوسی مشهد

مجله علمی - پژوهشی

دوره هفتم شماره دوم ۱۳۸۵

ISSN: ۱۶۰۸-۲۸۴۲

(تاریخ انتشار این شماره: بهمن ۸۵)

پروانه انتشار نشریه شماره ۱۲۴۱۱۴۰۵ مورخ ۱۳۸۳/۲/۱۲
این مجله با همکاری انجمن ایرانی تعلیم و تربیت منتشر می شود
و به استناد مجوز شماره ۳۱۲۹۱۰/۲۷۲ مورخ ۸۳/۴/۳ کمیسیون معترم
نشریات علمی کشور دارای اعتبار علمی - پژوهشی است.

این مجله در پایگاههای اطلاعاتی زیر نمایه می شود:

- پایگاه استنادی علوم ایران (ISC)

- پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)

فهرست مندرجات

صفحه	نویسنده	عنوان
۵	دکتر سیدجواد قنديلی - دکتر محمود مهر محمدی - دکتر هاشم فردانش	- بررسی محتوای دوسمی سطح یک حوزه علمیه و آرایه و ویژگیهای مطلوب آن بر اساس نظریه شرح و بسط با تأکید بر اصول فقه
۲۳	دکتر خسرو باقری - فرشته آل حسینی	- وجوه فراموش شده ی دانایی دو عصر اطلاعات
۴۱	فرهنگ فرهنگی - دکتر حمیدرضا آقامحمدیان شهرباف	- تأثیر روان دومانگری گروهی با رویکرد تحلیل رفتار متقابل بر شیوه های رویارویی با استرس نوجوانان
۶۳	دکتر یوسفعلی عطاری - کیومرث بشلیده - ناصر یوسفی - جمیله نبوی حصار	- بررسی اثربخشی دورویکرده مشاوره ای و رواندرمانی در کاهش نشانگان افسردگی، اضطراب و پرخاشگری در میان زنان متقاضی طلاق مراجعه کننده به مرکز مشاوره خانواده شهرستان سقز
۸۷	دکتر سیدعلی کیمیایی - دکتر عبدالله شفیع آبادی - دکتر علی دلاور - دکتر علی صاحبی	- بررسی و مقایسه تأثیر شناخت درمانگری یک با شناخت درمانگری تیزدل و تلفیق آن با نرمش های یوگا در درمان افسردگی اساسی
۱۱۵	اعظم نورقوشی - دکتر سیدمحمود طباطبایی - دکتر بهروز مهرام	- بررسی اثربخشی روش درمان کنترل هراس در درمان بیماران مبتلا به اختلال هراس با یا بدون گذر هراسی
۱۳۹	دکتر احمد یارمحمدیان	- رابطه ویژگیهای شخصیتی با رفتار تبسپ A با استفاده از آزمون شخصیت آیزنک
۱۵۳	علیرضا قربانی - علیرضا محمدی آریا - عاشور محمد کوچکی	- بررسی وضعیت سبک های هویت پایبی و رابطه آن با سلامت عمومی و پایگاه اقتصادی - اجتماعی
۱۷۳	دکتر کیومرث فرح بخش - دکتر بهرامعلی قنبری هاشم آبادی	- بررسی میزان اثربخشی زوج درمانی گلاسر بر کاهش استرس و افزایش رابطه صمیمانه پس از ضربه ناشی از ادراک خیانت به همسر
۱۹۱	آیت الله کریمی باغملک - غلامحسین عبادی	- بررسی تأثیر دو روش بازسازی شناختی و حساسیت زدایی منظم بر کاهش اضطراب ریاضی دانش آموزان دختر سال سوم راهنمایی استان خوزستان
۲۱۳	دکتر خلیل سلطان القرایی - مدد کریمی	- بررسی تغییر انگیزش پیشرفت در دانشجویان دانشگاه تبریز

✓ تعداد مقالات

۲۳۱

سعدی

دکتر سیدجواد قنديلی
دکتر محمود مهر محمدی
دکتر هاشم فردانش

بررسی

چکیده

هدف

بر اساس

تعداد

به مدت

به مدت

بازرسی

محتوای

شواهد

نظریه

مطابق

توی

های

حو

کتاب

مقدمه

یک

تغییر

۱- این

۲- دانش

۳- دانش

نقد مقاله

بررسی ارتباط عمودی محتوای کتابهای درسی جدیدالتألیف حرفه و فن دوره راهنمایی
(چاپ سال تحصیلی ۱۳۸۲ - ۱۳۸۱)*

مقاله فوق‌الذکر به بررسی ارتباط عمودی در سازماندهی محتوای کتابهای درسی مذکور پرداخته و نتیجه گرفته که ۲۴/۸ درصد از محورهای محتوایی مطرح شده در کتابهای مورد مطالعه با یکدیگر ارتباط عمودی دارند. اما در این مقاله برخی کاستی‌های روش‌شناسی و تحلیلی مشهود است که نکات زیر در پیوند با محتوای مقاله، قابل توجه و تأمل است.

«ارتباط عمودی» در این مقاله ناظر بر رعایت دو معیار «تداوم» و «توالی» است. این مقاله به مسأله خود در قالب بررسی ۱۰ سؤال پژوهشی پرداخته است و ۹ سؤال از سؤالات پژوهش را می‌توان در قالب ۳ سؤال زیر خلاصه کرد:

۱. محورهای محتوایی کتابهای اول و دوم و سوم تا چه میزان با هم ارتباط عمودی دارند؟
 ۲. چه میزان از محورهای محتوایی سه کتاب در کتاب یا کتابهای بعدی نیامده‌اند؟
 ۳. چه میزان از محورهای محتوایی دو کتاب دوم و سوم راهنمایی جدید هستند؟
- بنابراین محور سؤالات نه گانه اصل مقاله (و نیز ۳ سؤال کلی‌تر این نوشتار) حول بررسی مصادیق ارتباط عمودی یا عدم آن در محوای سه کتاب مزبور بنا شده است. یک سؤال دیگر مقاله، راجع به نوع توالی به کار رفته در سازماندهی محتوای می‌باشد. مطالب مربوط به این سؤال، در نقد حاضر مدنظر قرار نگرفته است.

نوشتار حاضر، با پذیرش اهمیت رعایت اصول سازماندهی محتوای کتابهای درسی، و قدردانی از

۱- استادیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد
* مهدی سبحانی نژاد و غلامعلی یومعلیانی، فصلنامه مطالعات تربیتی و روانشناسی، دوره ششم، شماره دوم، ص ۲۹-۵۴.

نظر در اختیار آنان قرار داده می‌شود. (مارش به نقل از ابراهیمی ۱۳۷۷ به نقل از مقاله ص ۳۳۰).
 - ملاحظه می‌شود که در تمام تعاریف مزبور، اصولاً ارتباط عمودی از نوع توالی، مستقیم
 استنباط مؤلفان و ذکر مطالب جدید اما در پیوند با مطالب گذشته است و این درست برخلاف
 تحلیلهای مبتنی بر آن است. همچنان که بیان شد مؤلفان در سراسر مبحث یافته‌ها، هر موضوع
 جدیدی- نظیر موضوع پیش گفته- زیبایی محصولات فناوری- را فاقد ارتباط عمودی
 دانسته‌اند.

۲-۳) اگر استنباط مؤلفان راجع به مفهوم واقعی ارتباط عمودی صحیح باشد، لازم است کتابهای
 درسی دانش آموزان از پایه اول تا به آخر از حیث سرفصلهای محتوا، مشابه یکدیگر باشد. تصور
 چنین امری کافی است که بر استنباط مذکور تأمل جدی رو داریم کتابهای حرفه و فن سه پایه راهنمایی،
 پایه مقبل و پایه بعدی دارند، پس با پذیرش ضرورت ارتباط عمودی کتاب اول راهنمایی با پنج
 ابتدایی و کتاب سوم با اول متوسطه و... لازم است همه کتابها از اول ابتدایی تا چهارم متوسطه
 مطالب مشابهی داشته باشند. حال اگر فقط همین سه پایه را در نظر بگیریم، باز هم به نظر نمی‌رسد که
 بتوان چنین ارتباط عمودی را لزوماً توصیه نمود. برای تشریح موضوع، ساختار یکی از واحدها،
 مثلاً واحد ۲ (کار با برق) را منطبق بر استنباط مؤلفان از تعریف عمودی ترسیم می‌کنیم:

پایه اول	دوم (با تعمیق بیشتر)	سوم (با تعمیق)
تعریف الکتریسته (۱)	تعریف الکتریسته (۲)	تعریف الکتریسته (۳)
جریان الکتریکی (۱)	جریان الکتریکی (۲)	جریان الکتریکی (۳)
مولد الکتریکی (۱)	مولد الکتریکی (۲)	مولد الکتریکی (۳)
روشهای تولید انرژی (۱)	روشهای تولید انرژی (۲)	روشهای تولید انرژی (۳)
نیروگاه (۱)	نیروگاه (۲)	نیروگاه (۳)
تولید، انتقال و توزیع (۱)	تولید، انتقال و توزیع (۲)	تولید، انتقال و توزیع (۳)
سیم (۱)	سیم (۲)	سیم (۳)
لامپ (۱)	لامپ (۲)	لامپ (۳)
سریج (۱)	سریج (۲)	سریج (۳)
پریش (۱)	پریش (۲)	پریش (۳)
فیوز (۱)	فیوز (۲)	فیوز (۳)
ایمنی (۱)	ایمنی (۲)	ایمنی (۳)
ایزارشناسی (۱)	ایزارشناسی (۲)	ایزارشناسی (۳)
طراحی مدار الکتریکی (۱)	طراحی مدار الکتریکی (۲)	طراحی مدار الکتریکی (۳)

۲-۴) مجدداً یادآور می‌شود که مؤلفان هر مفهومی که در پایه اول و دوم بیاید و به شکل فوق‌الذکر پایه‌های بعدی نیامده باشد، یا در مفهومی که در پایه دوم و سوم آمده باشد و پایه‌های قبلی جزو محورهای محتوایی نباشد، به عنوان نقطه ضعف در ارزیابی میزان رعایت ارتباط عمودی تلقی کرده‌اند. شاید چنین استنباطی از ارتباط عمودی فقط در مورد سازماندهی از نوع دوره‌ای آن هم در موارد بسیار کلیدی و با اهمیت بتواند مصداق بیاید. این بدان مفهوم است که مفاهیم با اهمیتی در پایه اول مطرح شود و در پایه‌های بعدی همان مفاهیم تعمیق یابند اتفاقاً این همان چیزی است که در سه کتاب حرفه و فن نیز روی داده است. یعنی مفاهیم مانند سیستم، کار با برق، کار با چوب، ساختمان‌سازی، بهداشت، خوراک، پوشاک، کشاورزی و دامپروری از کل به جزء یا ساده به پیچیده مطرح شده‌اند و اصل مفاهیم هر ساله تکرار شده‌اند.

۳. در ص ۳۲ تداوم، با تکرار و دوباره کاری مترادف تلقی شده است. چنین برداشتی از تداوم، مورد تأیید هیچ منبعی از منابع مربوط به برنامه‌ریزی درسی نیست.

امید است توجه به نکات فوق‌الذکر، خوانندگان محترم را از توجه به نقاط مثبت باز ندارد. موفقیت مؤلفان محترم مقاله را آرزو مندیم.